

Mieczysław Piechnik

Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach

INNOWACYJNOŚĆ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM I JEJ WPLYW NA DYNAMIZOWANIE GOSPODARKI W REGIONIE

Streszczenie: Publikacja niniejsza omawia problematykę innowacyjności, jako czynnika dynamizującego gospodarkę w województwie świętokrzyskim. Innowacyjność prezentowana jest tu w kontekście wskaźników społeczno-gospodarczego rozwoju regionu świętokrzyskiego w latach 2000–2008. Istotnym elementem publikacji jest również ocena regionalnych wskaźników innowacyjności, które określają poziom rozwoju regionu i jego potencjał naukowo-badawczy, wyrażający zdolność do kreacji i absorpcji innowacji. Instrumentem usprawniającym wdrożenie procesów innowacyjnych jest Regionalna Strategia Innowacji, która zgodnie z prorozwojową polityką regionalną tworzy warunki do zrównoważonego rozwoju i tym samym uruchamia mechanizmy społeczno-ekonomiczne do podwyższenia standardu materialnego życia ludności w całym regionie.

Słowa kluczowe: innowacyjność, konkurencyjność, polityka regionalna, strategia innowacji, przedsiębiorczość

1. Wstęp

Innowacyjność określana w literaturze jako zdolność do kreowania nowości i umiejętności poszukiwania oraz wdrażania innowacji, a także tworzenia zintegrowanych struktur w celu uruchomienia procesów innowacyjnych opartych o najnowszą wiedzę, posłużyła jednocześnie do oceny poziomu rozwoju gospodarczego regionu. Obecnie pojęcie innowacyjności traktowane jest również jako synonim postępu i rozwoju oraz zmian w sferze zarządzania przedsiębiorstwami, organizacjami gospodarczymi, instytucjami naukowymi i jednostkami samorządowymi. Takie upowszechnienie innowacji stało się panaceum nie tylko na osiągnięcie sukcesu w biznesie, ale również na wszelkie dolegliwości kryzysowe.

Podwyższenie konkurencyjności gospodarek UE wymusiło wdrażanie innowacji jako procesu ciągłego na zasadzie partnerstwa nauki i gospodarki, a przede wszystkim przemysłu. Ta cywilizacyjna potrzeba utrzymania stałych trendów roz-

wojowych w gospodarce, stworzyła unijną, krajową oraz regionalną politykę innowacyjną. Od 2005 r. w województwie świętokrzyskim istotnym instrumentem tej polityki jest „Regionalna strategia innowacji”, która oprócz ukazania całej infrastruktury instytucjonalnej, wspierającej innowacyjność w regionie, wskazuje także na wizję trwałego rozwoju nowoczesnych technologii i na wymierne efekty wynikające z realizacji tych zamierzeń. Próba rozwinięcia problematyki innowacyjnej, jak również przybliżenie osiągnięć będących rezultatem podejmowanych procesów innowacyjnych, które niewątpliwie przyczynią się do podniesienia atrakcyjności regionu i poziomu życia ludności, zostanie rozwinięta w dalszej części niniejszej publikacji.

2. Inspiracje Strategii Lizbońskiej do tworzenia innowacyjnej gospodarki w kraju i regionie

Strategia Lizbońska (SL) to przyjęta na szczycie Rady Europy w Lizbonie w marcu 2000 r. kompleksowa strategia, dzięki której Unia Europejska stać się miała najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką opartą na wiedzy, zdolną do trwałego rozwoju, charakteryzująca się spójnością społeczną, ukierunkowaną na aktywne wdrażanie innowacyjności w gospodarce¹. Osiągnięcie tego założenia do 2010 r. miało polegać na tym, że gospodarki krajów europejskich w maksymalnym stopniu wykorzystają innowacyjność opartą na szeroko zakrojonych badaniach rynkowych, zwłaszcza w najnowszych dziedzinach wiedzy. Warto przy tym wspomnieć, iż początkowo Strategia Lizbońska obejmowała dwa filary – ekonomiczny i społeczny. Dopiero na szczycie w Göteborgu w 2002 r. dodano do niej filar trzeci – ekologiczny, bez którego nie można było zapewnić trwałego rozwoju. Efektem strategii miało być stworzenie w UE społeczeństwa informacyjnego i uzyskanie międzynarodowej konkurencyjności w stosunku do innych ugrupowań regionalnych powstałych na pozostałych kontynentach.

Szybkie przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy, przyspieszenie rozwoju przedsiębiorstw i innowacyjności było koordynowane przez Radę Europy. W celu zapewnienia unowocześnienia gospodarek wszystkich członków UE, Rada Europy postanowiła dostosować struktury instytucjonalne do nowych wyzwań. To usprawnienie polegało m.in. na liberalizacji rynku telekomunikacyjnego, energetycznego, transportowego i rynku pracy, utworzenie integracji europejskich rynków finansowych oraz jednolitego rynku kapitałowego, przygotowanie międzynarodowych standardów rachunkowości, dyrektyw o handlu elektronicznym, przyjęcie nowych definicji MSP i szerokich możliwości ich finansowego wspierania w działalności gospodarczej.

¹ *Polityka gospodarcza*, red. H. Ćwikliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2004, s. 293.

Niezadowolający poziom realizacji SL doprowadził w 2005 r. do jej istotnej korekty, polegającej na wyborze czterech głównych priorytetów, do których należały:

1. rozwój zasobów ludzkich, modernizacja rynków pracy, wzrost zatrudnienia,
2. rozwój przedsiębiorczości, poprawa otoczenia dla promowania biznesu,
3. rozwój wiedzy, innowacji i badań naukowych,
4. poprawa sytuacji na rynku energii i przeciwdziałanie zmianom klimatu².

Korekty SL, jak również jej dalszy monitoring w dziedzinie gospodarczej koncentrowały się na działalności badawczo-rozwojowej, szeroko pojętej innowacyjności i edukacji. Uznano bowiem, że te kierunki rozwoju są głównymi czynnikami wzrostu wydajności i konkurencyjności w gospodarce globalnej. Ideę SL podjął także polski rząd uwzględniając w „Narodowym planie rozwoju na lata 2007–2013” główne jej założenia, w tym także:

- zwiększenie nakładów na B+R,
- rozwój przedsiębiorczości,
- dostosowanie systemów edukacji do potrzeb rynku pracy,
- uruchomienie kształcenia ustawicznego.

Wszystkie priorytetowe kierunki rozwoju wskazane w SL zostały zaadaptowane do naszej gospodarki i stały się koncepcją jej modernizacji i unowocześnienia.

Mimo tych zapewnień, Polska nadal pod względem innowacyjności należy do grupy krajów, w których nakłady na B+R wynoszą poniżej 1,5% PKB. Wprawdzie nakłady na B+R, zgodnie z założeniami NPR, zwiększyły się w latach 2000–2008 z 4796,1 mln zł do 6673 mln, czyli o 37,1%, to jednak wskaźnik udziału tych nakładów w PKB utrzymywał się na poziomie 0,67% w 2000 r. i 0,57% w 2007 r. Dodajmy przy tym, że w takich krajach UE, jak: Austria, Dania, Finlandia, Niemcy czy Szwecja, które pod tym względem należą do I grupy państw, wskaźnik ten wynosił powyżej 2,4%. Te niskie nakłady na B+R w omawianych latach w stosunku do PKB w Polsce były rezultatem ograniczonych środków budżetowych państwa przeznaczonych na tę sferę działalności gospodarczej.

3. Idea programowa Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005–2013

W Unii Europejskiej przyjęto założenie, że regiony poszczególnych krajów tej organizacji stają się coraz bardziej ważnymi obszarami gospodarki opartej na wiedzy, wdrażającej nowe technologie i innowacje w procesach wytwórczych. Czynniki te bowiem stają się impulsem przyspieszonego rozwoju współczesnych społeczeństw.

Inspiracją do opracowania RSI były wskazania w SL, które eksponowały znaczenie wiedzy w procesach rozwoju innowacyjności, przedsiębiorczości i konkurencyjności gospodarki regionalnej. Uwzględnienie tych czynników rozwoju w

² T.G. Grosse, *Co dalej ze Strategią Lizbońską?*, „Monitor Unii Europejskiej” 2009, nr 12, s. 79.

RSI miało na celu wspomaganie władz samorządowych w realizacji racjonalnych systemów wspierania innowacyjności w regionie, tworzenie więzi i współpracy między ośrodkami naukowymi a przedsiębiorcami, podniesienie rangi sektora naukowo-badawczego i akademickiego w tworzeniu innowacyjności³.

W prezentowanej RSI wyraźnie akcentuje się znaczenie synergii działań, bowiem przedstawione w niej programy, instytucje i instrumenty poprzez interakcję mogą wygenerować większą wartość, niż działając samoistnie, w odosobnieniu od tworzonego układu inspiracji innowacyjnych. Tworzeniu synergii winny sprzyjać ukształtowane procedury postępowania, jak tworzenie konsensusu, korzystanie z pomocy doradców i konsultantów oraz środków zewnętrznych, poprawa transferu technologii i *know-how*, wzmocnienie postaw innowacyjnych, usprawnienie systemu przekazywania doświadczeń i informacji o możliwościach wdrażania innowacji.

Rozwinięciem zamierzeń przedstawionych w RSI jest nie tylko utrzymanie zdolności do ustawicznego pozyskiwania i wykorzystania w praktyce nowych technologii, ale również uruchomienie procesów doskonalenia i rozwoju infrastruktury dostosowanej do potrzeb społeczeństwa informacyjnego. Tak pojęta polityka innowacyjna winna doprowadzić do takiego ożywienia i unowocześnienia potencjału regionu świętokrzyskiego, aby w drugiej dekadzie XXI w. stał się konkurencyjnym wobec regionów przodujących w sferze społeczno-gospodarczej.

Realizacja nowej polityki regionalnej winna uwzględniać także uwagi zawarte w raporcie sporządzonym w 2008 r. przez OECD omawiającym plan polityki rozwoju strategicznego Polski. Wskazano w nim m.in. na konieczność osiągnięcia właściwej równowagi między regionami i miastami o wysokiej dynamice rozwoju i regionami słabszymi z przewagą obszarów rolniczych. Dlatego do kluczowych wyzwań stojących przed polityką rozwoju regionalnego zaliczono:

- wzmocnienie wysiłków na rzecz tworzenia gospodarki opartej na wiedzy,
- poprawę infrastruktury transportowej,
- przyspieszenie rozwoju Polski Wschodniej, do której zaliczono również województwo świętokrzyskie⁴.

Raport OECD nawiązuje także do polityki spójności UE na lata 2007–2013, w której zwraca się uwagę na to, że cała odpowiedzialność za politykę regionalną spoczywa na rządach poszczególnych krajów, zaś UE tylko nadzoruje jej realizację.

Należy też wspomnieć, że wyprzedzającym aktem poruszanych kwestii było przygotowanie przez Komitet Badań Naukowych „Założeń polityki innowacyjnej państwa do 2002 r.”, przyjętych przez Radę Ministrów w grudniu 1999 r.⁵ W do-

³ *Założenia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2007–2013*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, s. 35.

⁴ *Polityka regionalna w praktyce*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, „Monitor Unii Europejskiej” 2008, nr 11, s. 39.

⁵ *Założenia polityki innowacyjnej państwa do 2002 r.*, Komitet Badań Naukowych, Warszawa 1999.

kumencie tym wskazano, że działalnością innowacyjną są prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem produkcji nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod przeznaczonych do wprowadzenia na rynek lub innego wykorzystania w praktyce. Ponadto KBN podkreślił, że przez działanie innowacyjne rozumie się również podnoszenie poziomu edukacji i wykształcenia, rozwój infrastruktury, działalność standaryzacyjną, normalizacyjną, podnoszenie sprawności i jakości służb publicznych. Ponadto w założeniach wskazano, iż miernikami efektów wdrażanych innowacji mogą być m.in.:

- wzrost PKB *per capita*,
- wzrost eksportu, w tym wyrobów wysokich technologii,
- zmniejszenie kosztów wytwarzania i podnoszenie rentowności przedsiębiorstw,
- zmniejszenie stopy bezrobocia.

W dalszej części opracowania wskaźniki te posłużą do oceny rozwoju innowacji w regionie świętokrzyskim.

Po opublikowaniu SL i uruchomieniu nowych funduszy strukturalnych, czyli Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Spójności (wspomagających finansowanie innowacji) pojawiły się ważne dla regionu opracowania, takie jak: „Program operacyjny innowacyjna gospodarka”, „Kapitał ludzki i rozwój Polski Wschodniej na lata 2007–2013”, „Założenia narodowej strategii rozwoju regionalnego na lata 2007–2013”. W dokumentach tych wskazuje się na większe niż dotychczas znaczenie rozwoju regionów jako podstawowych czynników kształtujących sytuację społeczno-gospodarczą kraju.

Przełożenie kierunków rozwoju zawartych w SL i dokumentach rządowych znalazło swoje odzwierciedlenie w „Regionalnym programie operacyjnym województwa świętokrzyskiego” oraz we wspomnianej już RSI.

„Regionalna strategia innowacji województwa świętokrzyskiego” ukierunkowana jest głównie na rozwój przedsiębiorczości w oparciu o realizację kompleksowego programu wzrostu innowacyjności⁶. Realizację tego strategicznego celu planuje się osiągnąć poprzez:

- mobilizację lokalnych zasobów pracy i kapitału,
- przygotowanie urzędów, instytucji i organizacji regionu do realizacji programów według wymogów ustanowionych przy pozyskiwaniu funduszy UE,
- promocję regionu.

Dla osiągnięcia efektów przewidzianych w RSI stworzono dość szeroką infrastrukturę instytucjonalną, w skład której wchodzi:

1. Urząd Marszałkowski jako instytucja finansowo-kształtująca i beneficjent projektu;

⁶ *Regionalna strategia innowacji województwa świętokrzyskiego na lata 2005–2013*, Kielce 2004, s. 4.

2. Politechnika Świętokrzyska jako jednostka wiodąca;
3. Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii jako jednostka koordynująca i obsługująca konsorcjum;
4. Konsorcjum sprawujące funkcje konsultacyjno-doradcze, obejmujące: 5 wyższych uczelni, 2 fundacje, ŚCITT, Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową, Świętokrzyskie Centrum Onkologii, Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionu.

Celem wymienionych instytucji jest aktywny udział w tworzeniu innowacyjnej gospodarki w regionie, zdolnej do wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technicznych, technologicznych, organizacyjnych i menedżerskich.

Rozwój innowacyjności w regionie został określony w dwóch etapach. W pierwszym okresie efekty strategii winny być widoczne w wyniku realizacji celów krótkookresowych, czyli w postaci:

- podniesienia atrakcyjności regionu,
- poprawy jakości życia mieszkańców,
- zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw,
- rozwoju edukacji,
- złagodzenia skutków bezrobocia.

Natomiast cele długoterminowe zakładają:

- stworzenie wszystkim podmiotom warunków do rozwoju aktywności gospodarczej i społecznej;
- dynamizowanie gospodarki poprzez wzrost poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu w sferze gospodarczej, edukacyjnej, kulturowej, inwestycyjnej i eksportowej;
- przygotowanie regionu do aktywnego uczestnictwa z wewnętrznego rynku UE, czyli korzystanie z transferów technicznych i finansowych oraz wnoszenie innowacji do gospodarek innych regionów;
- poprawę wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego województwa świętokrzyskiego.

Ocena realizacji wizji regionalnej na półmetku prezentowana jest w kolejnych punktach.

4. Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa świętokrzyskiego w latach 2000–2008

Analiza procesów demograficznych w województwie świętokrzyskim wskazuje na niekorzystne trendy, bowiem – jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 1 – ludność na tym obszarze w latach 2000–2008 zmalała o 29,9 tys. osób, czyli o 2,1%. Zmniejszający się stan ludności, to właśnie skutek odpływu mieszkańców regionu świętokrzyskiego, przede wszystkim w wieku produkcyjnym, ze względu na wysoką stopę bezrobocia. Dlatego saldo migracji w 2000 r. na 1000 mieszkańców wyniosło -1,6, w 2006 r. osiągnęło -2,7, a w 2008 r. powróciło do poziomu -1,8.

Konsekwencją tego odpływu ludności był ujemny przyrost naturalny w analizowanych latach, który stale się pogłębiał. W 2000 r. wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wynosił -0,6, a w 2008 r. zwiększył się do -0,9. Mimo odnotowanej ujemnej migracji, ludność w wieku produkcyjnym zwiększyła się w badanych latach z 767 tys. osób do 806,5 tys., tj. o 39,5 tys., czyli o 5,1%. W tym kontekście zaskakujący jest stan zatrudnienia, który w tym samym okresie zmalał z 594,2 tys. osób do 468,9 tys., tj. aż o 21,2%. Rezultatem zmniejszającego się zatrudnienia jest wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców, który niekorzystnie zmniejszył się z 456,2 do 368,4, a więc o 19,2%.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa świętokrzyskiego w latach 2000–2008

Wyszczególnienie	Lata					Wskaźniki dynamiki 2000 = 100%
	2000	2005	2006	2007	2008	
Ludność w tys. osób	1 302,7	1 285,0	1 279,8	1 275,6	1 272,8	97,9
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-0,6	-1,7	-1,9	-1,4	-0,9	-150,0
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 mieszkańców	-1,6	-1,7	-2,7	-2,3	-1,8	-112,5
Ludność w wieku produkcyjnym w tys. osób	767,0	802,4	804,3	805,4	806,5	105,1
Zatrudnienie w tys. osób	594,2	434,8	443,2	457,1	468,9	78,9
Zatrudnienie na 1000 mieszkańców	456,2	338,4	346,3	358,4	368,4	80,8
Bezrobocie w tys. osób	118,5	117,8	99,4	83,3	77,7	65,6
Wynagrodzenie brutto średnie na osobę w zł, w tym:						
– w sektorze publicznym	1 717,6	2 042,4	2 118,0	2 289,8	2 548,8	148,4
– w sektorze prywatnym	1 851,9	2 328,7	2 444,7	2 676,6	3 009,2	162,5
Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON w tys.	89,1	104,4	106,3	106,9	108,4	121,7
Liczba podmiotów na 10 tys. ludności ogółem	684,3	812,4	830,5	837,8	851,6	124,4
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w tys.	72,5	84,4	85,7	85,8	87,2	120,3
Produkcja sprzedana w przemyśle w mln zł	11 056	15 407	17 589	21 211	22 780	206,1
w tym: na mieszkańca w zł	8 481	11 977	13 712	16 604	17 886	210,9
Sprzedaż produkcji budowlanej w mln zł	1 955,7	2 134,6	2 081,8	2 899,6	3 828,0	195,7

Źródło: *Roczniki statystyczne województwa świętokrzyskiego*, 2001, 2006, 2007, 2008, 2009, Urząd Statystyczny, Kielce.

Natomiast pozytywnym zjawiskiem był dość znaczny wzrost wynagrodzeń brutto, bowiem średnia płaca w 2000 r. w kwocie 1717,6 zł wzrosła w 2008 r. do 2548,8 zł, czyli o 48,4%. Wzrost ten był o 20% szybszy w sektorze publicznym niż prywatnym. Mimo tak dużej dynamiki, nadal przeciętne wynagrodzenie w województwie świętokrzyskim stanowiło 75% średniej płacy krajowej. Pozostałe wskaźniki zawarte w tabeli 1 są korzystne z punktu widzenia rozwoju regionu. Do nich z pewnością należy np. wzrost podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w tym czasie w rejestrze REGON o 21,7% i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o 20,3%. Potwierdzeniem zwiększającego się zainteresowania pracą na własny rachunek jest przede wszystkim wskaźnik ogólnej liczb podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. ludności ogółem, zwany wskaźnikiem przedsiębiorczości. Wprawdzie pod tym względem województwo świętokrzyskie zajmuje 13. miejsce w kraju, ale już od 2005 r. skraca ten dystans, o czym świadczy dynamika tego wskaźnika, który w latach 2000–2008 ukształtował się na poziomie 124,4%. Mimo tego, na szczególne wyróżnienie zasługuje wzrost w tym czasie o 106,1% sprzedaży produkcji przemysłowej i o 95,7% produkcji budowlanej. Tak korzystne tempo wzrostu przytoczonych wskaźników w kontekście zmniejszonego zatrudnienia, świadczy o znacznym podniesieniu poziomu wydajności pracy, czego potwierdzeniem może być produkcja sprzedana przypadająca na 1 mieszkańca, która w analogicznym okresie zwiększyła się z 8481 zł do 17 886 zł, czyli o 110,9%.

5. Ocena regionalnych mierników innowacyjności

Misją strategii innowacji województwa świętokrzyskiego jest m.in. podniesienie konkurencyjności regionu, tworzenie nowych miejsc pracy, zmniejszenie bezrobocia, poprawa jakości życia mieszkańców, zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do absorpcji innowacyjności i inicjowania nowych technologii⁷. Zatem efektem wdrożenia tej strategii powinna być także poprawa wskaźników przedstawionych w tabeli 2.

Najbardziej syntetycznym wskaźnikiem rozwoju gospodarczego powszechnie przyjmowanym jest przyrost PKB *per capita*, który także informuje o standardzie życia mieszkańców danego regionu czy kraju. W przypadku województwa świętokrzyskiego, jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 2, dynamika tego wskaźnika w latach 2000–2007 wyniosła 157,4% i była zbliżona do tempa wzrostu PKB ogółem. Mimo że kwota tego dochodu na osobę zwiększyła się do 23 741 zł, to nadal stanowiła ona 71,1% średniego wskaźnika krajowego. Wyżej natomiast ukształtował się współczynnik wzrostu nakładów inwestycyjnych w latach 2000–2008.

Nakłady te ogółem w tym okresie zwiększyły się aż o 102,9%, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca – o 107,8%. Natomiast zaskoczeniem jest wskaźnik dynamiki nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle, który w badanych latach zmniejszył się do 91,1%. Na wielkość tego wskaźnika miały wpływ wyjątkowo

⁷ Tamże, s. 38.

Tabela 2. Mierniki innowacyjności województwa świętokrzyskiego w okresie 2000–2008

Rodzaj mierników	Lata					Wskaźniki dynamiki 2000 = 100%
	2000	2005	2006	2007	2008	
PKB ogółem w mln zł	19 661	24 794	27 084	30 329		154,3 [2000:2007]
PKB <i>per capita</i> w zł	15 083	19 274	21 130	23 741		157,4 [2000:2007]
Nakłady inwestycyjne ogółem w mln zł	2 750	2 988	3 099	4 110	5 583	202,9
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2 110	2 322	2 418	3 217	4 384	207,8
Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle w mln zł	474,2	422,8	307,3	309,8	432,0	91,1
Nakłady na działalność B+R w mln zł	21,2	19,5	21,5	35,6	92,2	434,9
Udział wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w sprzedaży produkcji ogółem w %	4,2	6,8	10,1	11,2	14,8	352,4
Jednostki w działalności B+R	11	16	18	18	18	163,6
Pracownicy naukowo badawczy w jedn. B+R	970	709	654	709	797	82,2
Wynalazki i wzory użytkowe	44	44	30	53	48	109,0
Udzielone patenty	13	12	14	22	27	207,7
Automatyczne linie produkcyjne	239	367	426	468	541	226,4
Linie produkcyjne sterowane komputerem	110	195	310	250	275	250,0
Rentowności przedsiębiorstw netto w %	1,2	4,1	6,6	8,3	7,3	608,3
Rentowność przedsiębiorstw netto w %	0,1	3,4	5,5	6,9	5,9	173,5 [2005:2008]

Źródło: *Roczniki statystyczne województwa świętokrzyskiego*, 2001, 2006, 2007, 2008, 2009, Urząd Statystyczny, Kielce.

duże nakłady w 2000 r., które następnie spadły do 2006 r. aż o 35,2%. Odmienne natomiast ukształtowały się nakłady na działalność B+R, które w latach 2000–2005 były na zbliżonym poziomie i dopiero od 2007 r. wzrosły o 65,5%, a od 2008 r. zwiększyły się prawie trzykrotnie. Ponadto nadal niepokojącym zjawiskiem w województwie świętokrzyskim, podobnie jak i w kraju, jest niski udział nakładów na B+R w stosunku do PKB, który w okresie 2000–2007 wzrósł z 0,108 do 0,117%, czyli zaledwie o 8,3%. Konsekwencją tak ukształtowanych nakładów na innowacje i działalność B+R był nie tylko spadek ilości pracowników naukowo-badawczych oraz wynalazków i wzorów użytkowych, ale również poziomu innowacyjności i przedsiębiorczości. Dlatego województwo świętokrzyskie właśnie pod tym względem uplasowało się na przedostatnim miejscu w kraju.

Oslabienie tych nakładów do 2006 r. spowodowało również, że przedsiębiorcy najczęściej wdrażali innowacje produktowe, techniczne i organizacyjne. Zmiany

techniczne i technologiczne polegały głównie na zakupie maszyn i urządzeń, programów komputerowych i linii produkcyjnych. Natomiast rzadziej instalowano nowe technologie, patenty, *know-how* czy *high-tech* ze względu na wysokie nakłady na tego rodzaju innowacje. Wdrażanie innowacji o niższym poziomie zaawansowania technologicznego, zdaniem przedsiębiorców, było spowodowane takimi barierami jak: niedobór kapitału, wysokie podatki, silna konkurencja branżowa, niestabilność rynku zbytu i niedostatek specjalistycznej kadry pracowniczej⁸.

Mimo tych ograniczeń, już w 2006 r. w ogólnej liczbie średnich i dużych przedsiębiorstw udział firm innowacyjnych wyniósł 37,6%. W jednostkach małych odsetek ten stanowił 20%. W tym samym czasie 25,3% firm wprowadziło istotnie ulepszone wyroby, a 31,1% nowe lub istotnie ulepszone procesy produkcyjne.

Warto również podkreślić, że istotne usprawnienie procesów wytwórczych, stwarzających przewagę konkurencyjną, wymaga ustawicznego kształcenia pracowników przedsiębiorstwa. Tymczasem stałe uzupełnienie kwalifikacji na koszt firmy dotyczy zwykle kadry kierowniczej. Pozostali pracownicy przeważnie sami finansują swoją edukację związaną np. z pozyskiwaniem umiejętności menedżera, którego rola w przedsiębiorstwie jest obecnie pierwszoplanowa. Walory tego zawodu dostrzegł m.in. P. Drucker⁹, stwierdzając, że menedżer jest osobowością dynamiczną, która potrafi nie tylko zapewnić przetrwanie danej organizacji, ale również przyczynić się do jej rozwoju i konkurencyjności na rynku. Dlatego inwestowanie w kapitał ludzki jest wysoce wskazane, gdyż przynosi korzystniejsze efekty niż zatrudnianie kadry nabywanej z rynku pracy.

Wzrastające nakłady na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową od 2007 r., jak wynika z danych liczbowych zamieszczonych w tabeli 2, przyniosły znaczne efekty w postaci przyrostu automatycznych linii produkcyjnych, czego rezultatem było zwiększenie udziału wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w sprzedaży produkcji ogółem do 14,8% w 2008 r. Postępująca automatyzacja procesów wytwórczych, w której w 2008 r. brało udział także ponad 540 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, przyczyniło się do poprawy wskaźników rentowności brutto przedsiębiorstw do poziomu 7,3% i netto – do 5,9%.

Niski poziom wskaźników innowacyjności do 2007 r. spowodował, że w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej województwo świętokrzyskie w 2008 r. zajęło 14. miejsce w kraju, przed lubelskim i podkarpackim.

Według raportu opracowanego przez MRR wraz z Instytutem Badań nad Gospodarką Rynkową, atrakcyjność inwestycyjna jednostki terytorialnej charakteryzuje się wielkością nakładów inwestycyjnych dokonywanych na jej obszarze oraz korzystną lokalizacją wyrażaną m.in. przez położenie geograficzne, dogodne połączenia komunikacyjne, podaż siły roboczej o wysokich kwalifikacjach, siłę nabyw-

⁸ *Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap) – raport z badań*, red. A. Piotrowska-Piątek, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa w Kielcach, Kielce 2009, s. 118.

⁹ P. Drucker, *Praktyka zarządzania*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1998, s. 17.

czą ludności, aktywność samorządu lokalnego wobec inwestorów¹⁰. Zatem dla inwestorów za atrakcyjne inwestowanie uważa się te miejsca, które oferują optymalną kombinację wszystkich możliwych czynników lokalizacji. Mają one nie tylko wpływ na zmniejszenie nakładów inwestycyjnych na dane przedsięwzięcie, ale jednocześnie na redukcję bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Znaczna poprawa innowacyjności województwa świętokrzyskiego już od 2008 r. zmierza właśnie do zwiększenia atrakcyjności regionu we wszystkich jego fragmentach.

W podsumowaniu analizowanych mierników innowacyjności nasuwa się spostrzeżenie, że do osiągnięcia sukcesu nie wystarczy stworzyć tylko infrastrukturę formalną do wspierania zmian i rozwoju w regionie. Efekty ekonomiczne osiąga się wówczas, gdy następuje konsekwentna realizacja strategicznych założeń. Takiej realizacji RSI w województwie świętokrzyskim w latach 2005–2007 nie było i dlatego mało dostrzegalne były osiągnięcia w postępie i jakości produkcji, zwłaszcza we wdrażaniu najnowszych technologii.

6. Podsumowanie

Ocena innowacyjności w województwie świętokrzyskim potwierdziła, że w latach 2005–2007 nie przyspieszono procesów innowacyjnych w porównaniu do okresu poprzedniego. Wprawdzie stworzono w postaci RSI szeroki wachlarz struktur instytucjonalnych do kreowania tego kierunku rozwoju, ale w ślad za tym nie uruchomiono odpowiednich nakładów na innowacje i działalność B+R.

Skuteczność regionalnych systemów innowacyjnych powinna być oparta na trwałych i otwartych więziach operacyjnych i jednocześnie wyrażać dążenie do zwiększania dostępności informacji o współfinansowaniu działalności innowacyjnej, budowania sieci organizacji uczestniczących w badaniach naukowych, pobudzania świadomości innowacyjnej wśród przedsiębiorców, tworzenia klastrów i wspierania przedsiębiorstw typu *start-up* i *spin-off*¹¹.

Wydaje się, że jedną z przyczyn powstałej inercji w zakresie pobudzania innowacyjności w województwie świętokrzyskim, jak wynika z badań ankietowych przeprowadzonych w gminach i przedsiębiorstwach, było przekonanie, że głównym źródłem poprawy sytuacji gospodarczej winny być czynniki zewnętrzne, takie jak: środki unijne, lepsza obsługa przez organizacje ułatwiający dostęp do dotacji finansowych i uproszczone procedury w kontaktach z organizacjami gospodarczymi i samorządowymi¹².

¹⁰ *Atrakcyjność inwestycyjna regionów*, Biuletyn Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej „Świętokrzyska Przedsiębiorczość” 2009, nr 2, s. 8.

¹¹ A. Świadek, *Regionalne systemy innowacyjne w Unii Europejskiej*, w: *Innowacje w działalności przedsiębiorstw w integracji z Unią Europejską*, red. W. Janasz, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2005, s. 129.

¹² *Perspektywy RSI...*, dz. cyt., s. 98–99.

Zmiana tego rodzaju mentalności winna polegać na przekonaniu, że sukces indywidualny jak i zbiorowy zależy w pierwszej kolejności od stopnia aktywności w procesach innowacyjnych całej społeczności, a przede wszystkim menedżerów wszystkich organizacji gospodarczych. Upowszechnienie tego podejścia do problemów rozwoju powinno znaleźć swoje urzeczywistnienie w przyszłej polityce regionalnej. Dlatego trafny wydaje się postulat sformułowany przez zespół badawczy pod kierownictwem Z. Olesińskiego¹³, że nowy system zarządzania w regionach powinien uwzględniać pięć kluczowych determinant rozwoju, a mianowicie: konkurencyjność, przedsiębiorczość, innowacyjność, gospodarowanie finansami i inwestycje. Są to według tego zespołu główne filary polityki regionalnej stwarzającej przesłanki do rozwoju przedsiębiorczości, która realizuje się w innowacyjności, niezbędnej do tworzenia skutecznej konkurencyjności na szczeblu przedsiębiorstw i regionów.

Krytyczna ocena innowacyjności do 2007 r., jak również wskazania na możliwości przyspieszenia procesów rozwojowych powinny być wystarczającym przyczynkiem do podjęcia takich decyzji, których realizacja do 2013 r. doprowadzi do wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego na poziom średni krajowy. Uzyskanie tego celu wymaga wysokiej aktywności innowacyjnej w regionie w długim okresie oraz znacznego zwiększenia nakładów na działalność B+R i podjęcia bardziej ożywionej współpracy pomiędzy nauką, a organizacjami gospodarczymi i przedsiębiorstwami.

Literatura

1. Grosse T.G., *Co dalej ze Strategią Lizbońską*, „Monitor Unii Europejskiej” 2009, nr 12.
2. *Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap) – raport z badań*, red. A. Piotrowska-Piątek, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa w Kielcach, Kielce 2009.
3. *Polityka gospodarza*, red. H. Ćwikliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2004.
4. *Polityka regionalna w praktyce*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, „Monitor Unii Europejskiej” 2008, nr 11.
5. *Regionalna strategia innowacji województwa świętokrzyskiego na lata 2005–2013*, Kielce 2004.
6. *Roczniki statystyczne województwa świętokrzyskiego*, 2001, 2006, 2007, 2008, 2009, Urząd Statystyczny, Kielce.
7. Świadek A., *Regionalne systemy innowacyjne w Unii Europejskiej*, w: *Innowacje w działalności przedsiębiorstw w integracji z Unią Europejską*, red. W. Janasz, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2005.
8. *Założenia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2007–2013*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.
9. *Założenia polityki innowacyjnej państwa do 2002 r.*, Komitet Badań Naukowych, Warszawa 1999.

¹³ Tamże, s. 100.

INNOVATION IN THE ŚWIĘTOKRZYSKIE PROVINCE AND ITS INFLUENCE ON DYNAMIZING ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE REGION

Summary: The paper discusses the issues of innovation as a factor dynamizing the economy in Świętokrzyskie province. Innovation, which has recently become the driving force of progress and modernity, is presented in the context of indicators of socio-economic development of the region in the years 2000–2008. An essential element of the work is an assessment of regional innovation indicators, which determine the level of region's development and its scientific-research potential expressing the capability of creativity and absorption of innovation. An instrument improving the implementation of innovative processes is the Regional Innovation Strategy, which, in accordance to the development-oriented regional policy, creates conditions for sustainable development and initiates socio-economic mechanisms to increase the living standards.